

کوردستانا باشوور و بهغدا
سه‌ریورا کوردی ل سهد سالییا دموه‌تا عیراقی
۱۹۲۱ - ۲۰۲۱
"چیرۆکا کوردان ل دموه‌تا عیراقی: شه‌ری سهد سالی"

أ. د. هوکر طاهر توفیق

سه‌ریوکی کونفرانسی

• بریتانیا و کوردستان د هاوکیشه‌یا رۆژه‌لاتا ناڤیندا:

هاوکیشه‌یا رۆژه‌لاتا ناڤین و کیشانا هیلین ده‌ستکرد "سنوورین سیاسییین چیکری" ئەوا گهل و جوگرافیا ئەقی ده‌قهری دابه‌شکری گه‌له‌ک ئالۆزه. د ئەقی هاوکیشه‌یی‌دا چار دموه‌تان پشکداری کر ئەوژی: "بریتانیا و رووسییا و فهرمنسا" ب پلا ئیکی پشتهی ئەوان "ئهلانیا" ئەوا ب شکه‌ستنا ئەئهوئی د شه‌ری جیهانیی ئیکیدا، ژ ئەقی هاوکیشه‌یی هاتییه‌دمرئ‌خستن.

ئەقی هاوکیشه‌یی نیزیکی (۱۲۵) سالان قه‌کیشا هه‌تا هیلین ئەئهوئی یین دووماهییی دیاربووین، کول ده‌ستپنکی رووسییا ده‌ست ب کیشانا هیلان ئیکی یا ئەقی هاوکیشه‌یی کر ئەوژی ب هه‌ولدان ئەئهوئی ب داگیرکرنا هنده‌ک پشکان ژ ئەردی دموه‌تا ئوسمانی و ئیرانی ل رۆژه‌لاتا ناڤین هه‌تا گه‌هشتیه‌ سه‌ر سنوورین وه‌لاتی کوردان "کوردستان" ل ده‌ستپنکا سه‌دی نوزده‌یی. ل دویف دا بریتانیا که‌فته د ئەقی واریدا ئەوژی ب هه‌ولدان ئەئهوئی بگه‌هسته‌ ریزا ده‌سته‌لات و کونترۆل رووسییا ل رۆژه‌لاتا ناڤین و "مانا ئەقی بارودۆخی وه‌کو خوه" دموه‌تا ئوسمانی وه‌کو سکره‌ک توند ل هه‌مبه‌ر پێشقه‌چوونین رووسی دانا، ل دویف ئەوان فهرمنسا و ئهلانیا ئیک ل دویف ئیک ده‌ین ل چاریکا دووماهیکی ژ سه‌دی نوزده‌یی.

ئەف ناكۆكىن دژوار ل رۆژههلاتا نافین بوویه ئەگەری پەیدابوونا هەژمارەکا پەیمان و ڕێکەفتنامەیان د ناڤهرا ئەفان دموهتاند و یین هەرە گرەنک ئەون یین ب ناڤی دانەرین ئەوان هاتینە بناڤکرن بریتینە ژیکەفتنامەیا "سایکس -بیگو -سازانوف" کولانا ۱۹۱۶، پشتی کو ئەلمانیا ژ ئەفی دەستکەفتی هاتییه دوورکرن، ئەردی دموهتا ئوسمانی ل رۆژههلاتا نافین د ناڤهرا ئەفان هەرسى هیزاندا هاتەدابهشکرن، لی پشتی ئیمزاکرنا ڕێکەفتنی هەندەک پیشهات روودان ئەوژی قەکیشانا رووسیا ژ ئەفی هاوکیشهیی، و کونترۆلکرنا مستهفا کەمال پاشای ل سەر کوردستانا باکوور، و ڕێکەفتنا بریتانیا و فەرەنس ل سەر چوونا کوردستانا باشوور "ولایهتا مووسل" بۆ ژێر کۆنترۆل بریتانی بەروفازی ئەئەوی ئەوا د ڕێکەفتنامەیا سایکس - بیگو - سازانوفدا هاتی داکو دویمرا بریتانیا ل پاشەرۆژ ئەفی دقەرێ کۆنترۆل بکەت ئانکو کوردستانا عێراقا نۆکە.

• ژفان ل گەل دیرۆکی "کوردستان و دابهشکرنا دوویی":

کورد ژ شەری چالیدیان ئەوا د ناڤهرا دموهتا ئوسمانی و سەفەوی ل سالا ۱۵۱۴ ز هاتییه روودان گەلەک پەشبین، ژبەرکو ئەفی شەری بەری بنیاتی بۆ دابهشکرنا وهلاتی کوردان "کوردستان" بۆ دوو بەشان دانا، ئانکو بوویه ئەگەری دابهشکرنا وهلاتی کوردان، و ئەقە دابهشکرنا ئیکی بوو، و ئەف دابهشکرنا ل سەر وهلاتی کوردان وەکو راستییهک هاتەسەپاندن هەتا شەری جیهانی یی ئیکی، و کوردان ل پشتی شەری جیهانیی ئیکیدا هزر کرن کو ئەودی دموهتا "کوردستان" یا سەریخۆ ژ هەردوو دموهتین ئوسمانی و ئیرانی ئەوا شەریف پاشای د نەخشەیی "کوردستانا مەزن" دا ل دەمی پێشکیشی کۆنگرێ ئاشتییی ل سالا ۱۹۱۹ ل پاريس کری دیارکری دامەزرین، لی هیڤیی کوردان ل بەر باییدا چوون، ل شوینا ئیکگرتنا پشکین کوردستان، ئەفا هاتییه دابهشکرنا ل دقەرین (عوسمانی و ئیرانی)، دابهشی سی پشکین دی هاتەکرن، پشکا هەرە مەزن بۆ کۆمارا تورکیا یا نوو کەفت ئەوا هاتییه دامەزراندن ل سەر دەستی مستهفا کەمال پاشای ل سالا ۱۹۲۳، و پشکا بجویک ژ کوردستان بۆ پشکەک ژ وهلاتی سووریا یا نوی ئەوا دموهتا فەرەنسی دامەزراندی، سەبارەت باشووری کوردستان ئەوا ل وی دەمی دهاته نیاسین ب (ولایهتا مووسل) بوو پشکەک ژ دموهتا عێراقی ئەوژی پشتی هەفرکییهکا دژوار ل گەل تورکیا ژلای (ئەمس بیل) و (بیرسی کوکس) و سیاسەتمەدارین دیتەر یین بریتانی، ب ئەفی رەنگی باشووری کوردستان ب شیۆمیهکی فەرمی ل دەمی بریارا نەتەوهیا ئیکگرتی ل ڕێکەفتی ۱۶ کانوونا ئیکی ل سالا ۱۹۲۵ دەرکری بوویه پشکەک ژ دموهتا عێراقی یا نوو.

• دهسته‌لاتا نافه‌ندی ل به‌غدا و دانپه‌ندان ب مافین کوردان:

پشتی ئەقی بریارێ به‌غدا دهسته‌لات ل باشووری کوردستانی کر ئەوژی ب هه‌فکارییه‌کا به‌یز ژایه‌نی بریتانیا، هه‌ر وه‌کو باشووری کوردستانی به‌شه‌ک ژ پیکه‌اتا دمه‌له‌تا عیراقي د هه‌موو قوناغین ئەوی یین دیرۆکیدا، بۆ زانین به‌غدا ب درێژیا دیرۆکا نوو دهسته‌لات ل ئەقی ده‌قه‌ری نه‌کریه‌، ل سالی‌ن بیستا و سیه‌اندا ژ سه‌دی چووی، دهسته‌لاتا عه‌ره‌بی هاته‌سه‌پاندن ل سه‌ر کوردستانی بی‌یکو جودا هیه‌ین نه‌ته‌وه‌یی و ئایینی وجوگرا‌ف د نا‌قه‌را ملله‌تی کورد و کوردستان ژایه‌کی و عه‌ره‌بان ل نا‌قه‌راست و باشووری عیراقي ژایه‌کی دیتره‌، له‌ورا به‌غدا ب هه‌موو شیانین خوه‌ یین له‌شکه‌ریشه‌ شه‌ر و دژایه‌تیا بزا‌قین کوردان کرن ئەوین کاردکرن ژبۆ سه‌ربخو‌بوونی ژ دمه‌له‌تا عیراقي یان ژ بۆ پیکه‌نانا نیمچه سه‌ربخو‌بوونی د چارچو‌وفی ئەقی دمه‌له‌تا نوودا، لی بریتانیا هه‌ر ل ده‌سته‌پیک‌ و ل دویف دا شاه‌ فه‌یسه‌ل وه‌سا هزرکرن کو بربر پشتا ئا‌فاک‌رنا ئەقی دمه‌له‌تا نوو ب تنی له‌شکه‌ره‌ ژبۆ پاراستنا سنوورین ئەقی دمه‌له‌تی، له‌ورا ب هیزا له‌شکه‌ری به‌رامبه‌ر هه‌ر دا‌خوا‌زیه‌کا نه‌ته‌وه‌یی یا کوردان راوه‌ستیان.

• به‌رس‌فا کوردان:

ژماره‌یه‌کا کیم ژ کوردان ب ناسنامه‌یا عیراقي وه‌کو ناسنامه‌یه‌کا نوو بۆ خوه‌ را‌زی بوون، وپت‌ریا ئەوان ژ پ‌ه‌وشه‌نبیر و سه‌رو‌ک ه‌و‌زین کوردان بوون ئەوین نوونه‌راتیا پارێزگه‌ه‌ین کوردی دکرن د ج‌فا‌تا دامه‌زین‌ه‌را عیراقي دا یان ژ د حکومه‌تین عیراقي یین ل دویف ئیکدا، به‌لی پت‌ریا کوردان را‌زی نه‌بوون کو ببنه‌ پ‌شه‌که‌ک ژ عیراقي و ناسنامه‌یا عیراقي ل سه‌ر باشووری کوردستانی به‌په‌ته‌سه‌پاندن، له‌ورا کورد ب بزا‌ف و شو‌ره‌شان را‌بوون ل دژی حکومه‌تا به‌غدا و بریتانیا، ئەو‌بوو شیخ مه‌حموودی هه‌فید شه‌ر ل دژی ئەقی ریشه‌برنی کر بۆ ماوه‌یی پتر ژ دوا‌ده سالان بگه‌ ژ (١٩١٨ تا ١٩٣١) ز، و شیخ ئەحمه‌د بارزانی ب بلندک‌رنا ئالایی یاخ‌ی‌بوونی به‌رامبه‌ر به‌غدا را‌بوو و د نا‌قه‌را سالا (١٩٣١-١٩٣٢) ز پ‌یگ‌ری ب بریارین ئەوان نه‌کر. وه‌کو دیار مه‌لا مصطفی بارزانی پتر یی ژ‌د بوو ل سه‌ر دا‌خوا‌زک‌رنا مافین ملله‌تی کورد دمه‌ی دا‌کو‌کی ل سه‌ر نه‌ه‌ دا‌خوا‌زییان ل سالا ١٩٤٤ ز ل به‌غدا کری ب فه‌ر زانی ژبۆ پیکه‌نانا هه‌ریمه‌کا کوردی ژ چار پارێزگه‌ه‌ین نوکه‌ (هه‌ولێر، سلیمانی، که‌رکو‌ک، ده‌وک) و هنده‌ک قه‌زا و ده‌قه‌رداری ژ پارێزگه‌ها دیالی و مووسل، ئەگه‌ر پ‌شته‌فانییا فرۆکه‌یین بریتانی بۆ له‌شکه‌ری عیراقي نه‌ه‌ ل دژی ئەقان بزا‌ف و شو‌ره‌شین کوردی، کورد دا که‌له‌ک ده‌سته‌ک‌ه‌ت‌یین مه‌زن بده‌ست خو‌فه‌ ه‌ینیت ل سالی‌ن ده‌سته‌پیک‌ی ژ دامه‌زاندنا دمه‌له‌تا عیراقي.

• شو‌ره‌شا ئەیلو‌لی ١٩٦١ . ١٩٧٥:

● تۆندۈتۈشۈرۈش ل ئاستىن ھەرە بلند "حەلەبجە و كريارين ئەنفالى" ۱۹۸۸:

Zakho Centre
for Kurdish Studies
سەنتەری زاکو بۆ قەسەڵێنێ کوردی

١٩٧٦ شەڕەکی دژوار و درێژ دژی حکوومەتا بەغدا ئەنجام دان و ئەق شەڕ ڕانەهوەستیا هەتا ساڵا ١٩٨٨، د ئەق سالییدا و پشتی شەڕی عێراق و ئێران ب دووماهیەک دەیت بەغدا شەڕەکی دژوار ل دژی بزافا نەتەواوەتییا کورد ئەنجام دا، ئەو شەڕی کو بەعسیان نافکری ب "کریارین ئەنفالی" و کوپیتکا ئەوی شەڕی ژێ لێدانا باژێری هەلەبجە و دەقەرین دێتر بوو ل کوردستانی ب چەکی کیمیایی، د ئەق کریاریدا نزیک (١٨٢٠٠٠) کورد هاتنەکوشتن ل گەل وێرانکرا (٤٥٠٠) گوندین کوردان، ئانکو بەغدا سیاسەتا ئەردی سۆتی بکارهینا ل دژی کوردستانی ژبو هەلکیشانا ڕە وریشالین بزافا نەتەواوەتییا کوردی ئەوا کو بوویە ئەگەری دیاری لاوازکرا دموەلتا عێراقی ب درێژاھییا سەدی بیستی.

• سەریخوییا کوردستانی ١٩٩١-٢٠٠٣:

شەڕی کەنداقی یی دووی ١٩٩٠-١٩٩١ و چوونا لەشکەری عێراقی بو ناف دموەلتا کویت و داگیرکرا ئەوی ژلایی لەشکەریقە دەلیقەکا زیرین بەیدا کر بو سەریخوینا کوردستانا عێراقی، و ژ دەرئەنجامی ئەوان شکەستین حکوومەتا بەغدا و لەشکەری عێراقی تووشبوین ل باشووری عێراقی و باکووری ئەوی "کوردستان" ل بهارا ساڵا ١٩٩١ سەرهلدانهکا مەزن سەرهلدا و ژ ئەنجامی ئەوی حکوومەتا بەغدا ژ باشووری کوردستانی هاته دمرخستن، لی پشتی پێشھاتین سیاسی و لەشکەری یین بلەز حکوومەتا بەغدا جارەک دی شیا بلەز بو داگیرکرا کوردستانی بزقێتەقە، ئەقە ژێ بو ئەگەری کۆچکرا نیزیکی دوو ملیون کوردان "کۆچا ملیونی" بو ئێران و تورکیا، ئەق چەندی جقاتا ئاسایشا نافدموہلتی پالدا ل ٥ ی نیسانا ١٩٩١ بریارا ژمارە ٦٨٨ ل دۆر دابینکرا دەقەرا پاراستی ل کوردستانا عێراقی دمریخت، و ژبەر ئەوی بریاری حکومەتا بەغدا خو ژ پارێزگەهین کوردستانی (هەولێر، سلیمانی و دەوک) قەکیشا و دەرئەنجامی ئەوی ل ساڵا ١٩٩٢ کوردان پەرلەمان و حکوومەت بو خو هەلبژارتن و شیان ل ئەوان پارێزگەهان مینا دموەلتەکا نیمچە سەریخو هەتا ساڵا ٢٠٠٣ خو برێقە ببەن.

• قەگەریان بو بەغدا ٢٠٠٣-٢٠١٧:

ژ ئەوان شاشیین ستراتیژی یین سەرکردایەتییا کوردی ل ساڵا ٢٠٠٣ کەقتییی قەگەریانا ئەوان بوو بو بەغدا، ژبەرکو کوردستان نیمچە دموەلت بوو و یا پاراستی بوو ب بریارا نافدموہلتی و بەغدا چ دەستەلات ل سەر نەبوو، کورد دەستبەرداری ھندەک ژ ئەوان مافین خوە یین ستراتیژی بوون دەمی قەگەریایینە بەغدا ب ئەوی هیقیی عێراقەکا دیموکراتی فیدرالی فرە لایەن بەیتەدامەزاندن، و کورد پشکداربوون ل دارشتنا دەستووری ساڵا ٢٠٠٥، لی ل دویف دا دیاروو عەقلیەتا حوکمرانییا بەغدا نەهاتییە گوھۆرین ھەروەکو مەسوود بارزانی ل پەرتووکا خودا یا ب نافی "بو میژووی" چەندین جارن ئاماژی ب ئەق چەندی دەمت.

دبیت کو قه گه پانا کوردان بو به غدا شاشیه کا ستراتیژی بیت، لی دیاره کو نهو پینگاف ژێ ژ بهر دوو نه گهران بوویه:

- ۱ - ویلایه تین ئیکگرتیین نه مریکا گشاشتن ل کوردان کرن کو فهره قه گهرنه به غدا و پشکار ببن د ئافاکرنا عیراقا نوودا.
- ۲ - کورد ب هیفی بوون نهو ده قهرین کوردان یین قه قه تیای جارک دی بزقنه سهر باومه شا ههریما کوردستانی مینا کهرکووک و خانه قین و شنگار ...، کو تا سال ۲۰۰۳ ل ژیر دهسته لاتا راسته موخویا به غدا بوون.

کریارا قه گه پانا کوردان بو به غدا سهرکه قتی نه بوو به لکو چهن دین ئاریشه د ناقبه را ههردوو لایندا سهرهلدان و نه ق ئاریشه زور جار دگه هشتنه راده ی گه فلیکرنی ب چه کی و شه ری " ئاریشه یا سنوورین عیراقی و مادی ۱۴۰ ژ دهستوری عیراقی، ئاریشه یا نه فت و غاز، ئاریشه یین چه کی و پشمه رکه ی ... " تا گه هشتیه برینا مافین دارایی یین ههریمی ژ بودجه یا ئیتحادی ل شوباتا سال ۲۰۱۴ و دمرکه قتنا داعش و کونترۆلکرن ده قهره کا به رفهره ژ نافه راستی عیراقی و گه فکر ل ئا خا ههریما کوردستانی، نه قه هه موو بوونه نه گهر کو کورد جارک دی ب شیویه کی رژد هزری د په یوه ندیا ناقبه را خوه و به غدا دا بکه ن.

• راپرسیا کوردستانی ۲۰۱۷:

راپرسیا کوردستانی ل ۲۵ نه یلولا ۲۰۱۷ نامیا کوردان بوو ژبو رمتکرن ده ولته عیراقی پشتی ۲۰۰۳، ب هه مان شیوازی رمتکرن کوردان پشتی ۱۹۹۱، و ل ده می دامه زانندا ده ولته عیراقی ل سال ۱۹۲۱، و نه ق راپرسییه نامه یه کا رۆن و دیار بوو بو سیاسیه تمه دارین به غدا کو کوردان ئیدی نه قیت ل گه ل ده ولته عیراقی بژین، ژبه رکو ئاریشه ل گه ل به غدا ب دووماهیك ناهین، و هیچ باومه ریه ک د ناقبه را ههردوو لایه ناندا نینه، و باشترین چاره سه ری بو ئاریشه یین عیراقی و کوردان ژیکشه بوون و دامه زانندا ده ولته کا کوردی ل کوردستانی، و نه قه هیقییه که و به رده ام خه ونا کوردان بوویه، ههروه سا رپبازا ژیکشه بوونا کوردان ل عیراقی ههر ژ دهستپیکا دامه زانندا ده ولته عیراقی نه کاره کی قه شارتی بوویه ژ سیاسیه تمه دارین به غدا.

• فاکته ری ده ره کی د شه کستنا راپرسییدا "بریتانیا - ئیران - تورکیا":

خوانده قانین دیروکا عیراقی ل سه دی بیستی و هه زارا سیی باش دزانیت کو کریارا گریدانا باشووری کوردستانی ب ده ولته عیراقا نویی هیچ رۆژه کی پشتبه ستن نه کرییه ب حکوومه تا نافه ندیا به غدا ژبه ر لاوازییا نه وی، ل سه رده می پاشاتیی (۱۹۲۱ - ۱۹۵۸) بریتانیا ب نه رکی دژایه تیکرنا هه قریکین نه ته وایه تی و ژیکشه بوونی یین ل ده ق کوردان رادبوو ب

پشتهفانیکرنا لهشکهری عیراقی ب ریکا هیزا خویا ناسمانی ل دژی بزاقین کوردان ئهوین سهرهلدان دژی دهستههلاتا بهغدا، و ل دویف دا ئیران و تورکیا رۆلهکی مهزن گیران ل دزایهتیکرنا بزاقین نهتهوایهتی یین کوردان ل عیراقی ئهوی ب ریکا گیردانا چهندن ریکهفتن و پرتوکۆلان ههتا د ناقبهرا ههرسی وهلاتاندا، و ئارمانج ئی نههیلانا بزاقین نهتهوایهتی یین کورد بوو د ناقبهرا ههرسی وهلاتاندا، ژهرکو بزاقا نهتهومیا کوردان ل عیراقی پتر بهیز و کارا ببوو، ئهو بوو قوریانبیا ئیکی دپهیمندیین د ناقبهرا ئهقان دهولهتاندا، و د ئهقی سهردهمیدا ژ چ کهسان ناهیهتهشارتن کو ههقدزیا ئیرانی و تورکیا بو بزاقا نهتهومیا کوردی ل عیراقی ژ ئهگهری ئهوی ترسی بوویه کو کاریگهریا دهستکهفتیین ئههوی بزاقی بگهیهته کوردین ههردوو وهلاتان، و رابوونا بزاقین نهتهومی یین کوردان یین ژیکشهبوونی ل ئیرانی و تورکیا بوو ئهگهری تیکدانا سنوورین ههریمی ل رۆژههلاتا ناخین. ل کریارا پارسیا کوردستانی ل ۲۵ ئهیلولا ۲۰۱۷ و هیرشا بهغدا بو سهر کوردستانی ل ۱۶ چریا ئیکی ۲۰۱۷ بو ههمیان دیاربوو کو تههران و ئهنقره رۆلهک مهزن د پشتهفانیکرنا بهغدا دا ههبوویه دژی ئههجمین پارسیا کوردستانی، و ژ راستیی دویرناکهفن ئهگهر بیژین رۆلی سهرهکیی ئهقی هیرشی ئیران و تورکیا بوویه نه بهغدا.

• پاشهپۆزا پهیمهندیین کوردی - عیراقی:

ل ژیر سیبهرا ئهقی دیرۆکی یان "شهری سهه سالی" ئهوی هندهک ومان دهن نیاسین، د ناقبهرا کوردان و بهغدا دا، ئهف دیرۆک و ژیا نا ههفیشک ئهوا تژی ژ نهباومری و ههفرکی و شهران، و ههزا بهغدا یا بهیز بو سهپاندنا دهستههلاتا نافهندی ل سهر کوردستانی و دان پی نهदानا وان ب لایهنی دی، و ههزا کوردان بو سهریخو بوونی و ژیکشهبوونی ژ بهغدا ب ههر بهایهکی بت، دیاردیبت کو چ رۆناهیەک د ناقبهرا پهیمهندیین کوردان و بهغدا ناهیت دیتن، بهغدا ههمی دهمان دی بزاقی کهت ژبو تیکدانا بارودۆخی کوردستانی یی نۆکه و ههردهمهکی ههست ب هیزا ئهوی کری وهکو جارین بوری، و کورد چ جارن چارهسهریین بهغدا رازی نابت و ههردهم دی پیکۆلی کهن ژبو سهریخو بوونی و رزگار بوونی ژ دهستههلاتا بهغدا و ههردهمهکی خو ب هیز بیینن بو ئهقی کاری.

• تیپینیا دووماهییی "ناسناما عیراقی":

ل دویف ئەوان سەربۆرو بەلگەیین دیرۆکیین بۆری دیار دیت کو کوردان چ جارن
 ناسنامەیا عێراقی ب ناسنامەیا خوە ئەزانینە، و بەری هەر تشتەکی هەست دکن بریتانیا بیی
 وەرگرتنا بۆچوونا کوردان، ئەردی ئەوان . باشووری کوردستانی . ئیخستیه سەر دموڵەتا عێراقی .
 هەر وەسان زمان و ناسنامەیا نەتەووییا کوردان ل دموڵەتا عێراقی هاتییه پشتگوێ ئیخستن . ئەگەر
 بەری خوە بدەینە دیرۆکا کوردان دی دوو خالان تیبینی کەین کو کوردان شەر کرییه ژ
 پیخەمەت:

یا ئیک: جهوری خو "کوردستان" ی ئەو ناوی سیاسەتمەدارین بەغدا تا نوکە هەزلی نەکری
 هەرچەندە ب شیوەیهکی فەرمی د دەستوری عێراقیدا هاتییه پەسەند کرن ل سالا ۲۰۰۵
 دا، ئەوا کو هەموو حکومەتین عێراقی یین بەری دانپێدان پی نەکری تا سالا ۲۰۰۳،
 بەلکو ب هەندەک ناڤین دیتەر دەهات ناڤکرن مینا باکوری خوشتشی "شمالنا الحبيب" یان
 باکوری عێراق "شمال العراق" یان دەفەرا دەستخەلاتا خوڤخوی "منطقة الحكم الذاتي" .
 یا دووی: ژ پیخەمەت دیارکرن ناسنامەیا ئەفی ئەردی کوردستانی و ژێشەکرنا ئەوی ژ دموڵەتا
 عێراقی . کوردان ب ناسنامەیا عێراقی رازینەبووینە ئەوا د بنەرەتدا ناسنامەکا عەرەبی
 هەی.